

Kanuni Sultan Süleyman (1494-1566)

Yaşamları ve ortaya koydukları eserlerle, ABD yasalarının temelini şekillenmesine ilham kaynağı olduklarından, bu tarihi şahsiyetlerin anıları için hazırlanan rölyeflerin, 1950 den beri parlamento binasının Temsilciler Meclisi bölümünde sergilenmekte olduğunu görevli rehberimiz açıklamıştı.

Latif MUTLU İstanbul Bilgi Üniversitesi Kurucusu

Bugünlerde “**Muhteşem Yüzyıl**” dizisi **Kanuni Sultan Süleyman**’ın, **Hürrem Sultan**’la olan aşklarını ön plana çıkarırken bir yandan da tarih kitaplarına ilgiyi uyandırdığını görüyoruz. Ama ne dizi ve ne de basında Kanuni’nin “**muhteşem**” yönü üzerinde gereği kadar durulmadı.

“**Muhteşem Yüzyıl**” dizisini hazırlayanların, Sultan Süleyman’a neden “**kanuni**” dendiğine hiç dikkat etmediklerini görüyoruz. Biz Türkler Kanuni Sultan Süleyman’ın muhteşemliğini görmesek de dünya görüyor ve ona gerekli değeri vererek onun muhteşemliğini duyuruyor.

Bu önemli padişahımızın, aşkıdan çok daha ilginç ve heyecan verici yaşam biçimi ön plana alınmalıydı... Uzun süren seferlerinden 13. sü olan, Zigetvar Seferi’nde savaş alanında öldüğünü senaristler dikkate almadı.

ABD Kongre Sarayı’nda

ABD Kongre sarayında, temsilciler meclisinin üyelerinin toplandığı büyük salonun duvarlarında 23 büst bulunuyor. 70 cm çapında beyaz mermere oyulmuş bu büstler dünyada evrensel nitelikte kanun yapmış olan önemli kişilere aittir. Başta **Hammurabi, Hz. Musa, Jefferson, Napoleon** ile birlikte **Kanuni Sultan Süleyman**’ı görüyoruz.

Yaşamları ve ortaya koydukları eserlerle, ABD yasalarının temelini şekillenmesine ilham kaynağı olduklarından, bu tarihi şahsiyetlerin anıları için hazırlanan rölyeflerin, 1950’den beri parlamento binasının Temsilciler Meclisi bölümünde sergilenmekte olduğunu görevli rehberimiz açıklamıştı.

Kongre sarayı yönetiminden yapılan açıklamaya göre, Sultan Süleyman, askeri ve sivil alanda evrensel nitelikte kanuni düzenlemeler yaptığı için bu paye verilmiştir.

Süleyman'ın Kanunları

Tarihçilerimizin pek önem vermediği bu evrensel kanunların neler olduğunu birkaç örnekle anımsayalım.

Türk imparatorluğunun 10. Padişahı Sultan Süleyman döneminde imparatorluk, en geniş sınırlara ulaşmıştı. Afrika'da Nil'den Asya'da Dicle'ye, Fırat'tan Avrupa'da Tuna'ya kadar 20 ayrı ırktan 21 hükümet İstanbul'dan yönetiliyordu. Karadeniz'in her iki yakası Akdeniz'in doğusu ve güney sahilleri içinde kalan Medine, Mekke, Bağdat Mısır, Suriye Mezopotamya Tuna ağızları, Eflak Boğdan Sırbistan, Erdel Hırvatistan, Arnavutluk, Mora, Macaristan ve Lehistan'ın bir kısmı imparatorluk sınırları içine girmişti.

Farklı din ve mezheplere tabi bu geniş ülkede 20 milyon insan yaşıyordu. Hristiyan, Müslüman Katolik vs. bunları bir arada tutmak, fetih kadar kolay değildi. Ordular sınırları genişletirken kurumların devam ettirilmesi gerekiyordu. Sultan Süleyman ülkenin geleceğini sağlama almak için reformlar gerektiğini fark etti. Bunun için seferlere iki yıl ara vererek kanunların hazırlanmasına nezaret etti.

Kanunlar derlenip hazırlanırken Edirne'de Yargıtay'ın yerini alabilecek bir dairede çalışılmıştı.

O zamana kadar keyfi olan cezalar kadıların uymaları için yazılı hale getirildi.

Dini, ahlaki, mülki, adli, idari, mali askeri ve ekonominin, mevcut yasaların tamamı Kuran'dan alınmıştı. Ulema sınıfı onu tefsir etmekle görevli idi. Fakat kararların makul ahlaki ve otoriter olması için hukukçulara ihtiyaç vardı. Devletin sivil idari sorumluluğu ulemaya ait idi.

Kadınların dokunulmazlığı öne çıkarıldı, suçların cezaları ağırlaştırıldı. Geleneklere karşı işlenen suçların cezaları hafifletildi.

Herhangi bir Osmanlı'nın karısına veya kızına sarf edilen söz veya anlamlı bakış için para cezası vardı. Kız veya oğlan ve köle kaçırılması ölümdü.

Hırsızlık, gasp, haydutluk için ağır cezalar vardı. Sadece hırsızların eli kesilirdi.

Yalan yere şahitlik, sahte imza kalpazanlık yüzde 11'den fazla faiz alan tefeciler, hayvanlara kötü muamele edenlerin cezaları vardı, şarap yeniden yasaklandı.

Kaynağı ve dayanağı padişah iradesi olan örfi kanunlar, padişah fermanı şeklinde çıkarılmakta ve geçerliliği sadece çıkarılan padişah dönemini kapsayıp, sonraki padişah döneminde o dönemin padişahının iradesine kalmaktadır. Fatih, çıkarmış olduğu bu kanunların atası ve dedesi kanunları olduğunu, bunun yanında kendisinin dahi kanunu olduğunu belirtmiş ve ayrıca kendisinden sonra gelenleri de bu kanuna bağlamak istemiştir.

Erensel nitelikteki kanunlar

İkinci kanunname olan reâyâ kanunu da teşkilat kanunu gibi daha eski kanunları içermektedir. Dört kısımdan oluşan bu kanunnamenin ilk üç kısmını ceza, dördüncü kısmını da vergi kanunları oluşturur.

Vergi kanunları, imparatorluğun değişik yerlerinde ve farklı zümreler üzerinde değişiklik göstermesine karşın ceza kanunnamesi imparatorluğun her yerinde ve her sınıf üzerinde geçerli olan bir kanundur.

Uzayıp giden bu ceza ağırlıklı kanunlar Kanuni'den sonra 300 yıl kadar, küçük ilavelerle Tanzimat'a kadar toplumu yönlendirmeye yetmişti.

Şeriata rağmen, evrensel nitelikte kanunlar hazırlayıp yürürlüğe koyan Kanuni Sultan Süleyman'ı önce anlamaya ve tanımaya çalışmalı ve şanını gölgeleyecek girişimlerden sakınmalıyız.